

Nina Sołkiewicz-Kos

KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNYCH NA OBSZARACH ŚRÓDMIEJSKICH NA PRZYKŁADZIE MIASTA CZĘSTOCHOWY

Wprowadzenie

Artykuł obejmuje zagadnienia dotyczące terenów śródmiejskich Częstochowy. Poszukiwanie sposobów porządkowania obszarów centralnych ma na celu podtrzymanie i wzbogacanie wartościowej struktury przestrzennej tej części miasta. Szczególną uwagę zwraca się na zlokalizowane wzdłuż Al. NMP obszary podwórzy i otwartych dziedzińców. Te przenikające się tereny mają szansę stworzyć spójną strefę publiczną wzbogacającą obszary śródmiejskie.

1. Działania konkursowe dotyczące strefy śródmiejskiej

Problematyka terenów śródmiejskich jest aktualnym tematem podejmowanych konkursów. Są one organizowane przez lokalny Częstochowski Oddział Stowarzyszenia Architektów Polskich we współpracy z Zarządem Miasta Częstochowy. Przeprowadzony w roku 1999 konkurs obejmował zagadnienia obszarów śródmiejskich Częstochowy. Jego celem było przedstawienie rozwiązań koncepcyjnych dla wybranych przestrzeni publicznych. Przedmiotowe tereny obejmowały ciąg zabudowy wzdłuż Al. NMP i zespół zabudowy Starego Miasta.

Zwycięska praca przedstawiła trafną kompozycję przestrzeni publicznych zlokalizowanych w obrębie centralnej strefy miejskiej. Wskazała również istotne dla miasta obszary problemowe: obszar Starego Miasta; teren tzw. „wyspy” - obecnie teren Galerii Jurajskiej; teren wzdłuż rzeki Warty; strefę Al. NMP; teren taboru kolejowego [1].

Kolejny konkurs podejmujący tematykę terenów śródmiejskich Częstochowy miał miejsce w 2008 roku. Został przeprowadzony (tak jak poprzedni) dzięki staraniom środowiska architektów reprezentujących Częstochowski Oddział SARP. Temat konkursu obejmował zagadnienia dotyczące zagospodarowania placów: Biegańskiego i Daszyńskiego wraz z łączącym te place odcinkiem Alei NMP [2]. Zwycięska praca konkursowa (Pracownia Architektury „Forma” Sp. z o.o., Blachownia), przedstawiająca rozwiązanie projektowe przestrzeni placów i łączącej je

strefy Alei, stała się również przedmiotem działań realizacyjnych. Wykonany w pierwszym etapie projekt zagospodarowania placu Biegańskiego integruje odcinki Alei NMP oraz tworzy czytelnie ukształtowaną i sprawnie funkcjonującą przestrzeń publiczną. Jest to forma kontynuacji wcześniejszego założenia placu miejskiego, który jest odpowiedzią na współczesne uwarunkowania lokalnej społeczności. Proponowane rozwiązanie placu stanowi integralny element ciągu Alei NMP, wzbogacając i zachowując ich historyczny układ urbanistyczny. Takie postępowanie jest zgodne ze standardami kształtowania centrów miast europejskich [3].

Rys. 1. Plac Biegańskiego. Widoczna powiększona nowa płyta placu

Nieznaczną korektą przechodzącej przez plac trasy komunikacyjnej stworzyła szansę na powiększenie płyty i nadanie jej nowego znaczenia - rynku miejskiego - tak ważnego dla mieszkańców miejsca spotkań, uroczystości. Możliwość organizacji wydarzeń kulturalnych podkreśla, jak ważnym elementem kształtującym środowisko i charakter obszaru miasta jest zorganizowana przestrzeń kulturowa.

Dana przestrzeń służy nie tylko do organizacji dużych przedsięwzięć kulturalnych, ale także umożliwia społeczności miejskiej warunki do realizacji własnych inicjatyw. Ogólnodostępność oraz atrakcyjność nowej przestrzeni placu zachęca mieszkańców do interakcji z przejawami lokalnej działalności w obszarze kultury, sztuki, działań społecznych itp.

2. Rola podwórz w obrębie strefy śródmiejskiej

Aleje NMP jako najbardziej eksponowana część miasta są poddawane ciągłym zabezpieczeniom związanym z rewaloryzacją, modernizacją w celu polepszenia ich stanu i zapewnienia im reprezentacyjnego wyglądu. Takie same wymagania dotyczą zieleni zorganizowanej oraz ciągów pieszych i jezdnych na przestrzeni całego założenia osiowego.

Pierzeje kamienic biegnące wzdłuż traktu organizują przestrzeń miasta poprzez swój uporządkowany i zorganizowany charakter. Podwórza przylegające bezpośrednio do Al. NMP stanowią cenną przestrzeń dla dalszego rozwoju centrum miasta. Stanowią również najbardziej newralgiczną strefę pomiędzy przestrzenią publiczną a prywatną. Próba rozwiązania sąsiedztwa tych stref ma na celu pozyskanie i zagospodarowanie tej wartościowej tkanki miejskiej.

Bieżące prace związane z konserwacją i eksploatacją są obowiązkiem właściciela posesji bez względu na rodzaj własności: państwowej, spółdzielczej, komunalnej czy prywatnej.

Wizja lokalna omawianych terenów śródmiejskich i wewnątrz podwórzowych często ujawnia zły stan techniczny budynków. Stopień zużycia tkanki budowlanej jest tak znaczny, że pojawia się kwestia opłacalności ekonomicznej działań podnoszących wartość użytkową obiektów. Ze względu jednak na wartość kulturową i społeczną tego obszaru wysokie koszty działań podnoszących jego walory techniczne i funkcjonalne można uznać za uzasadnione.

Program rozwoju śródmieścia powinny opracować władze miasta, uwzględniając koncepcję przestrzenną całego obszaru centrum: historycznych zasobów budowlanych wraz z wnętrzami kwartałów urbanistycznych, placów, ulic, parków. Kształt przestrzeni publicznych ma być odpowiedzią na potrzeby społeczne dostosowane do specyfiki miejsca i lokalnych wartości [4].

Wprowadzenie w obręb ścisłego śródmieścia strefy ograniczonego ruchu kołowego sprzyja rewitalizacji nowych przestrzeni w historycznej zabudowie centrum. Ciągi piesze z bogatym programem funkcjonalnym, wśród zieleni, małej architektury, wody, mają zachęcić mieszkańców i turystów do spędzania w tej strefie wolnego czasu.

Próba pozyskania nowych, dodatkowych przestrzeni podwórzy oparta na poszanowaniu prawa własności daje szansę na powstanie nowych terenów o funkcji handlowo-usługowej, kulturalnej, gastronomicznej itp., przeznaczonej dla pieszych. Takie założenie ma stanowić przeciwwagę dla powstających nowych zespołów - centrów handlowych odciągających ludzi od korzystania z zasobów historycznie ukształtowanego centrum miasta.

Autorka prezentuje w artykule przestrzenie podwórzy śródmieścia, które w dalszym ciągu stanowią niewykorzystaną rezerwę terenów śródmiejskich.

Pierwsze z omawianych podwórzy znajduje się przy Al. NMP 31 (rys. 2). Teren podwórza otoczony jest jedno- i dwukondygnacyjnymi kamienicami. Budynki nadają się do remontu. Płaszczyzna pieszo-jezdna wybrukowana kostką brukową ułatwia komunikację pieszą i kołową. Istniejące w parterze kamienic funkcje gastronomiczne, jak i drobne usługi wymagają aranżacji wewnątrz poszczególnych lokali, jak też całego podwórza. Duże natężenie ruchu w obszarze Alei NMP związane z ofertą usługowo-handlową skłania do podjęcia działań porządkujących omawiany teren pod względem funkcjonalnym i estetycznym.

Rys. 2. Aleje NMP 31. Wnętrze podwórza. Widoczne na zdjęciu ściany kamienic wymagają prac remontowych. Cała przestrzeń wymaga uporządkowania

Rys. 3. Aleje NMP 29. Wnętrze podwórza. W pełni zagospodarowana przestrzeń posesji stanowi atrakcyjną przestrzeń publiczną

Rys. 4. Aleje NMP 35. Wnętrze podwórza. Przestrzeń publiczna o wysokich walorach estetycznych i użytkowych

Wnętrze podwórza sąsiadującej kamienicy - Al. NMP 33 - stanowi pozytywny przykład kształtowania przestrzeni prywatnej posesji (rys. 3). Zarówno odnowione elewacje, jak i zorganizowana przestrzeń podwórza oraz atrakcyjny wygląd lokali usługowych przyczyniły się do polepszenia jakości miejsca.

Podwórze kamienicy przy Alei NMP 35 to przykład bardzo uporządkowanej i estetycznej przestrzeni publicznej (rys. 4). W odróżnieniu od poprzedniego przykładu zagospodarowane jest lepiej pod względem warsztatu architektonicznego. Szanuje kontekst historycznej zabudowy i wykorzystuje go jako element określający klimat miejsca i przyciągający swoją powściągliwą estetyką.

Podsumowanie

Próba kształtowania przestrzeni publicznych na drodze konkursów podkreśla dojrzałe postępowanie władz miasta i starania o realizację najlepszej koncepcji.

Istotną rolę w procesie kształtowania przestrzeni miejskich odgrywa architektura podwórzy. Postawa administratora tych zasobów, jak i ich mieszkańcy mają szansę stworzyć przestrzeń publiczną o wysokich walorach użytkowych.

Przedstawione przykłady świadczą o spójnych działaniach władz miejskich i jego mieszkańców zmierzających w stronę właściwych rozwiązań wzbogacających przestrzeń miasta.

Literatura

- [1] Katalog wydany na zlecenie Urzędu Miasta Częstochowy, Konkurs SARP NR 882 na opracowanie koncepcji zagospodarowania śródmieścia Częstochowy, Częstochowa 1999/2000.
- [2] Komunikat SARP, styczeń 2008. Konkurs na koncepcję architektoniczną zagospodarowania Placów Daszyńskiego i Biegańskiego w Częstochowie wraz z łączącym place odcinkiem Alei NMP, Drukarnia Tokawi, Warszawa 2008, 40-45.
- [3] Krier L., Architektura. Wybór czy przeznaczenie, Arkady, Warszawa 2001.
- [4] Kevin L., Obraz miasta, Archivolta, Kraków 2011.

Streszczenie

Zmieniające się warunki życia w mieście skłaniają nas do ciągłych zmian w obrębie naszego otoczenia. Poprawa jakości przestrzeni publicznej i środowiska zamieszkania ma być odpowiedzią na potrzeby społeczne dostosowane do specyfiki miejsca i lokalnych wartości. W artykule autorka porusza zagadnienia porządkowania obszarów centralnych miasta Częstochowy. Ważnym zagadnieniem jest projekt placu miejskiego oraz pozyskanie przestrzeni publicznych w postaci podwórzy i otwartych dziedzińców. Te wielokierunkowe działania mają zapewnić mieszkańcom komfort zamieszkiwania w zgodzie z historyczną przeszłością i współczesnymi tendencjami kulturowymi przestrzeni miejskiej.

Shaping of public areas on the example of the downtown of the city of Częstochowa

Abstract

The need of improving living conditions in a city makes us change our neighborhood (surroundings). The article contains issues concerning downtown areas of Częstochowa. Searching for transforming the central areas aims at improving the valuable space structure of this part of the city. Special attention is paid to areas of yards located along Saint Mary's Avenues. These interpenetrating areas have a chance to create a coherent, public zone enriching the downtown areas of the city. Multi-directional activities are to ensure the comfort of living for the inhabitants in agreement with the past and contemporary cultural trends of the city space.